

HOĆE LI VJEROUČITELJI DOBITI USTAVNU POZICIJU KOJU ZASLUŽUJU?!

Uvod

Aktuelni Ustav Islamske zajednice je donesen 1997. godine. U prošlom broju Preporoda Sabor IZ je pozvao sve organe, ustanove, članove sabora i članove Islamske zajednice u cjelini da dostave svoje prijedloge za izmjene i dopune Ustava IZ u BiH. Ova inicijativa dolazi u vrijeme dva jubileja:

- **15 godina od zvaničnog vraćanja vjeronauke u školske programe i**
- **10 godina rada Udruženja Ilmijje u okviru IZ u BiH.**

Smatramo da je ovo jedinstvena prilika da vjeronučitelji daju svoj glas za ustavno pozicioniranje vjeronauke, ali i vjeronučitelja, prije svega u organizacijskom smislu uvezivanja vjeronučitelja na nivou cijele BiH.

Osim što vjeronučitelja nema u aktuelnom Ustavu IZ, njihova pozicija je nejasno definisana i u Statutu Ilmijje gdje se spominju samo u član broj 9. Da stvar bude gora, u **Vijeću za vjeronauku** koje je Rijaset IZ imenovao rješenjem od 31. januara 2007. niti jedan član nije vjeronučitelj (4 člana su profesori na islamskim fakultetima, dvojica su uposlenici VPS Rijasetu, a jedan je muftija).

I VPS i Ministarstvo obrazovanja

Avgusta mjeseca 2006. godine Ministarstvo civilnih poslova BiH je na 243 strane izdalo Katalog odobrenih udžbenika i nastavnih sredstava u BiH za osnovne škole, gimnazije i srednje tehničke i stručne škole za školsku 2006/07. godinu. U ovome Katalogu su u svakome razredu nabrojani svi mogući udžbenici kako katoličke, tako i pravoslavne vjeronauke, ali udžbenici islamske vjeronauke nisu navedeni niti u jednom razredu u spomenutom katalogu. Pitamo se zašto se ne reaguje što je vjeronauka uvijek na margini. Evo još nekoliko primjera! Spisak odobrenih udžbenika za osnovnu i srednju školu u školskoj 2008./09. godini od strane Federalnog Ministarstva obrazovanja i nauke kao i svake godine je propustio spomenuti udžbenike islamske vjeronauke. U Prijedlogu Okvirnog NPP za 6. razred devetogodišnje osnovne škole (od jula mjeseca ove godine) nema okvirnog NPP za vjeronauku, i td.¹

II Vjeronučitelji i Udruženje Ilmijje

Odnos Udruženja Ilmijje naspram vjeronučitelja je priča za sebe. Mi, školski vjeronučitelji, izgleda i nismo Ilmijja (ulema). Zašto to? Jedan primjer to zorno pokazuje:

¹ O svemu ovome pogledati na: www.fmon.gov.ba

Na nedavno održanoj svečanoj akademiji povodom 10 godina rada Udruženja Ilmije u okviru IZ dodijeljene tri nagrade:

1. za izvanredne rezultate u imamsko-hatibskom i muallimskom radu;
2. za poseban doprinos u promovisanju institucije imama kroz objavljene tekstove;
3. za poseban doprinos afirmaciji udruženja Ilmije u oblasti sporta i fizičke kulture.

Imena laureata ne spominjemo (ali im svakako čestitamo, jer su nagrade i više nego zaslužene) jer su oni ovdje u drugome planu. Želimo istaknuti činjenicu da nema predviđenih nagrada, niti nagrađenih vjeroučitelja ili onih koji su u svome radu ili kroz pisanu aktivnost afirmisali školsku vjeronauku. Kako je ove godine jubilej -15 godina od vraćanja vjeronauke u školske programe, ne možemo a da se ne zapitamo: je li moguće da od 873 vjeroučitelja islamske vjeronauke u BiH² ne postoji onih koji već punih 15 godina afirmišu vjeronauku ili su kroz svoju pisanu aktivnost i društveni angažman doprinosili (i još uvijek doprinose) afirmaciji školske vjeronauke. Kako takvi nisu među laureatima povodom jubileja Ilmije nameću se dva odgovora: ili takvi ne postoje, ili možda nisu članovi Ilmije. Kako je nemoguće da takvih nema, onda *a priori* iskazujući svoju sumnju u potvrdnost drugog odgovora, postavljamo sebi pitanje: **Šta je nama vjeroučiteljima Udruženje Ilmije?!**

Vjeroučitelji se u Statutu Ilmije spominju samo u jednom članu koji govori o članstvu. Ipak, ako se vjeroučitelji ne budu ugradili u Ustav IZ³, uzalud se nadati da Statut Ilmije može popraviti njihovu poziciju. Hoće li to u budućnosti trebati izniknuti neko novo udruženje koje će okupljati i afirmisati poziciju vjeroučitelja; koje će obilježavati jubileje vezane za vjeronauku (poput ovogodišnjeg -15 godina od vraćanja vjeronauke u školske programe); koje će na kraju vrednovati i prikladno nagrađivati rad i napor onih koji afirmišu školsku vjeronauku.

III Naša realnost –primjer Tuzle

U kontekstu donošenja novoga Ustava IZ, a nakon donošenja Pravilnika o ocjenjivanju rada i sticanju višeg stručnog zvanja nastavnika na nivou Tuzlanskog kantona navešćemo još neke činjenice.

Od 225 vjeroučitelja na prostoru Muftijstva tuzlanskog samo njih 7 ima zvanje nastavnik(profesor)-mentor.⁴ Od 7 mentora trojica su magistri koji predaju u srednjim školama gdje im je na osnovu titule magistra automatski priznato i zvanje profesora-mentora. Dakle, samo su 4 vjeroučitelja⁵ (što je jedva 2%) od 225 vjeroučitelja na prostoru Muftijstva tuzlanskog dobila zvanje nastavnika-mentora od institucije na način predviđen procedurom.

S druge strane, zvanje nastavnik(profesor)-savjetnik nema niko, iako vjeronauka egzistira u školi punih 15 godina. Niti Pravilnik iz 1998, niti novi Pravilnik iz 2008. godine nisu prešli granicu

² Podatak VPS Rijaseta IZ, Glasnik Rijaseta IZ, br. 5-6, maj-juni 2008., str 485.

³ Zanimljivo bi bilo vidjeti koji je odnos aktivnih vjeroučitelja naspram aktivnih imama u Saboru IZ. Ovo ističemo stoga što smatramo da je prisustvo prvih mnogo bitnije jer upravo oni traže svoju ustavnu i svaku drugu poziciju dok su imami, hvala Bogu, u tome smislu rastrećeni.

⁴ Neodgovorno je da u VPS Rijaseta uopće nemaju podatke o broju vjeroučitelja mentora i savjetnika na nivou BiH. To nam je kazao Ibrahim ef. Begović - savjetnik za vjeronauku u VPS Rijaseta IZ u BiH (razgovor obavljen 7. maja 2008. godine)

⁵ Držimo da su magistri dobili zvanje mentora više svojim individualnim naporom-završetkom poslijediplomskog studija (na čemu im svakako čestitamo), a ne na način predviđen procedurom!

potrebnog radnog iskustva za dobijanje zvanja savjetnika iznad 8 godina, ali i pored toga nema vjeroučitelja sa zvanjem savjetnika. Jesmo li to mi vjeroučitelji nesposobni za to zvanje. Nismo, ali smo po svemu sudeći smo nesposobni da se izborimo za svoja prava.

IV Korak naprijed, nazad dva – primjer VPS Rijaseta IZ

Taman nas je bio ohrabrio konkurs za mjesto referenta za mektebe, vjeronauku i predškolski odgoj u VPS Rijaseta IZ objavljen u Preporodu od 1. decembra 2008. godine koji nam je natrenutak dao nadu da se stanje, iako veoma sporo, poboljšava. Donedavno je samo jedan čovjek bio u VPS referent i za mektebsku, ali i za školsku vjeronauku. Kako su trenutno u VPS na tim poslovima raspoređena dva službenika, očekivali smo da će uskoro taj obiman i zahtjevan posao obavljati tri uposlenika. Međutim, u najnovijem broju Preporoda od 15. januara 2009. objavljeno je poništenje konkursa od 01. decembra 2008. za radno mjesto referenta za mektebe, vjeronauku i predškolski odgoj u Vjerskoprosvjetoj službi Rijaseta IZ. Naravno poništenje konkursa je objavljeno na kraju Preporoda (pri dnu 59. stranice) pod skućenim naslovom obavijest i to bez ikakvog objašnjenja zašto se konkurs poništava i da li će biti ponovo raspisan. Neozbiljnosti nikad kraja!

V Ovako to drugi rade – primjer Hrvatske

Koliko u mnogim segmentima kasnimo za *komšijama* govori podatak da u sklopu Nacionalnog katehetskog ureda Hrvatske biskupske konferencije /NKU HBK/ (što je istožnačnica našem VPS Rijaseta IZ) osim sekretara i njegovog zamjenika koji su obavezno vjeroučitelji, aktivno djeluje još 7 uposlenika (viših savjetnika):

1. za religiozni odgoj u predškolskim ustanovama;
2. za vjeronauku u osnovnoj školi;
3. za vjeronauku u srednjoj školi;
4. za osobe s teškoćama u razvoju;
5. za župnu katehezu;
6. za redovnu i trajnu formaciju vjeroučitelja;
7. za promicanje i izdavanje teološko-katehetske literature i drugih didaktičkih učila.⁶

Šta znači jedinstveno djelovanje pokazuje *vjeroučiteljski lobi u Hrvatskoj* (naravno da tamo dobar dio posla odradi Crkva - prvenstveno kroz svoj ugovor sa Vatikanom). Navešćemo primjer Pravilnika o napredovanju učitelja i nastavnika u osnovnom i srednjem školstvu u R Hrvatskoj objavljen u Narodnim novinama broj 148/99.⁷

Član 12. ovog Pravilnika glasi:

Zvanje mentora može steći učitelj odnosno nastavnik koji ima najmanje 6 godina radnog iskustva u odgojno-obrazovnoj struci, odnosno rada u odgojno-obrazovnoj ustanovi i to u nastavi ili stručno-pedagoškom radu.

⁶ Podatak iz Pravilnika Nacionalnog katehetskog ureda HBK iz 1999. godine.

⁷ Ovo je ustvari Pravilnik o izmjenama i dopunama istog objavljenog u Narodnim novinama broj 89. iz 1995. godine.

Iznimno od odredbe stavka 1. ovoga članka, vjeroučitelj katoličkoga vjeronauka može steći zvanje mentora ako ima najmanje dvije godine radnoga iskustva te ako ispunjava ostale uvjete iz stavka 1. podstavka 2. do 4. ovoga članka...

Gotovo nevjerovatno! Dok drugim nastavnicima treba 6 godina radnog iskustva da steknu zvanje nastavnika-mentora, dotle vjeroučiteljima treba svega dvije godine da steknu isto zvanje. Isto tako i član 13. Pravilnika glasi:

Zvanje savjetnika može steći učitelj odnosno nastavnik koji ima najmanje 11 godina radnog iskustva u odgojno-obrazovnoj struci, odnosno rada u odgojno-obrazovnoj ustanovi i to u nastavi ili stručno-pedagoškom radu.

Iznimno od odredbe stavka 1. ovoga članka, vjeroučitelj katoličkoga vjeronauka može steći zvanje savjetnika ako ima najmanje tri godine radnoga iskustva te ako ispunjava ostale uvjete iz stavka 1. ovoga podstavka 2. do 4. ovog članka...

I ovdje je, kao i kod prethodnog člana, postignuta nevjerovatna pogodnost za vjeroučitelje. Dok je ostalim nastavnicima potrebno čak 11 godina za sticanje zvanja nastavnika-mentora, vjeroučiteljima katoličkog vjeronauka je potrebno samo 3 godine da dobiju zvanje savjetnika. Dakle, nefer odnos gdje se broj vjeroučitelja-mentora naspram drugih nastavnika-mentora procentualno označavao jednocifrenim brojem je nakon 4 godine izmijenjen.

U nedostatku *vatikana* mi vjeroučitelji islamske vjeronauke u BiH se moramo sami *uhvatiti u koštac* sa gore nabrojanim izazovima!

VI Kako popraviti poziciju vjeroučitelja?

Na kraju ostaje otvorena dilema koja se sama nameće kada se ima u vidu bipolarnost funkcionisanja Udruženja vjeroučitelja Kantona Sarajevo i, s druge strane, Savjeta vjeroučitelja Muftijstva Tuzlanskog: **treba li vjeroučiteljima jedinstveno samostalno udruženje ili koordinacioni odbor na nivou BiH?**

S obzirom na ovako jako slabu poziciju vjeroučitelja, a poučeni iskustvom iz susjedne nam države da se stvari i na državnome nivou mogu mijenjati (ukoliko se ima relevantna pozicija u strukturi vlastite zajednice), **smatramo da bi svaki vjeroučitelj trebao prostudirati aktuelni ustav IZ te predložiti dopune istog Saboru IZ na svim mjestima gdje smatra da se odrednice vjeroučitelj i vjeronauka mogu ugraditi!** Time bi se i odazvali pozivu Sabora IZ objavljenom u prošlom broju Preporoda. Mi smo svoj prijedlog izmjena i dopuna Ustava IZ već poslali!⁸

Samir Dedić

NAPOMENA: Rad je objavljen u 114. broju časopisa *Novi Horizonti* (februar 2009. godine)

⁸ Naš prijedlog se može preuzeti i na: www.vjerouciteljimt.ba